

Türkiye’de Nüfus ve Yerleşmenin Dağılımını Etkileyen Faktörler

Türkiye’de nüfus yoğunluğunu ve il nüfuslarını gösteren haritalar incelendiğinde, nüfus dağılımının düzensiz olduğu görülür. Yörelere arasında nüfus miktarı ve nüfus yoğunluğu bakımından önemli farklar bulunmaktadır. Türkiye’de nüfusun ve yerleşmelerin böylesine düzensiz şekilde dağılımında rol oynayan faktörler doğal (fiziki) faktörler ve beşerî faktörler olmak üzere ikiye ayrılır:

1. DOĞAL (FİZİKİ) FAKTÖRLER

a. İklim: İklim elemanlarından **sıcaklık ve yağışın** yerleşme üzerindeki etkisi büyüktür. Sıcaklık ve yağış koşullarının uygun olduğu alanlar insanların yerleşip yaşaması için uygundur. Aşırı sıcak ya da soğuk alanlar ile yağışın az olduğu alanlarda yerleşme azdır. Ülkemizin kıyı kesimleri, ılıman iklim şartlarına sahip olduğu için yerleşmeye daha uygundur. Buna karşılık iç kesimlerde ise yerleşmeler daha seyrek.

b. Su Kaynakları: Dünyada olduğu gibi ülkemizde de ilk yerleşmeler, **su kaynaklarına** yakın yerlerde kurulmuştur. Çünkü su, insan yaşamında çok önemli bir yere sahiptir. Bu yüzden su kaynaklarının bol olduğu yerlerde yerleşmeler daha sıktır. Anadolu’daki ilk yerleşme alanları, Fırat ve Dicle Nehri ile Göller Yöresi ve çevresinde kurulmuştur.

c. Yeryüzü Şekilleri: **Dağlık, yüksek ve engebeli alanlar** yerleşmelerin kurulmasını genel olarak güçleştirmektedir. Bu alanlarda tarım faaliyetleri, ulaşım zorlaşmakta ve iklim koşulları yerleşmeleri olumsuz etkilemektedir. Örneğin Menteşe Yöresi, Biga Yarımadası, Taşeli ve Teke Platosu’nda ılıman iklim koşulları görülmesine rağmen engebeli arazi şartlarından dolayı yerleşmeler seyrek. Buna karşılık Marmara ve Ege Denizi kıyıları gibi tarım ve ulaşım faaliyetlerinin geliştiği düz alanlarda ise yerleşmeler daha yoğundur.

Ayrıca ülkemizde dağların güney yamaçları, **baki** etkisiyle daha sıcak olduğundan genellikle bu yamaçlarda da yerleşmeler yoğunlaşmıştır.

d. Toprak Özellikleri ve Jeolojik Yapı: Ülkemizde verimli toprakların bulunduğu alanlarda nüfus ve yerleşme yoğundur. Bursa, Adana, İzmir, Samsun, Malatya gibi şehirler buna örnek verilebilir. Kıyı kesimlerindeki verimli düzlükler ile akarsuların denize döküldüğü alanlarda oluşturduğu delta ovaları nüfusun sık olduğu yerlerdir. Çukurova, Bafra, Çarşamba, Gediz, Küçük Menderes ve Büyük Menderes ovaları bu tür yerlerdendir.

Tuz Gölü çevresinde ve Taşeli Platosu’nda verimsiz toprakların bulunması tarımı olumsuz etkilemiştir. Buna bağlı olarak bu bölgelerde yerleşmeler seyrekleşmiştir.

Genç volkanik arazilerde kumlu ve verimli topraklar oluşur. Ayrıca bu alanlarda bulunan **kayaçlar**, kolay oyulabildiği için mesken yapımı da kolaylaşmıştır. Kapadokya’daki eski yerleşim alanları bu duruma örnek gösterilebilir. Kalkerli arazilerde toprakların oluşması zordur. Ayrıca yüzey suları yer altına fazlasıyla sızar. Bu nedenlerden dolayı karstik arazilerde (örneğin Taşeli Platosu) yerleşmeler seyrek.

2. BEŞERÎ FAKTÖRLER

a. Ekonomik Faaliyetler: Yerleşmelerin verimli tarım alanlarında yoğunlaştığı ülkemizde, küçük ve orta büyüklükteki şehir yerleşmelerinin çoğu **tarıma bağlı olarak** gelişmiştir. Rize, Akhisar, Karacabey gibi şehirler bu duruma örnek verilebilir.

Zonguldak, Batman, Soma, Yatağan gibi şehirlerimiz de çıkarılan **madenler** sayesinde yerleşmeler gelişmiştir.

Sanayi ve ticaret faaliyetlerinin yoğunlaşmasıyla yerleşim alanları da gelişmeye başlamıştır. Buna bağlı olarak İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Kocaeli, Gaziantep gibi şehirlerde yerleşmeler yoğunudur.

Ülkemiz, doğal güzellikleri olan ve eski yerleşim yerlerine ait kalıntıların bulunduğu bir ülkedir. Bu turistik değerler yerleşmelerin gelişmesine katkı sağlar. Antalya, İstanbul, Bursa ve Nevşehir gibi şehirler bu duruma örnek gösterilebilir.

b. Ulaşım: Ulaşım imkânlarının geliştiği yerler yerleşmeye daha uygundur. Ulaşım; ticaret, sanayi gibi ekonomik faaliyetlerin de gelişmesine katkı sağlar. Ankara, Konya, Afyonkarahisar, Eskişehir, Kayseri, Trabzon ve Erzurum gibi şehirler önemli yolların kavşak noktasında bulunduğu için gelişmiştir. Ulaşımın zayıf olduğu alanlarda yerleşmeler seyrek olarak görülür.

